

ПАНОЧКО Михайло – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, Львівська область, 82100, Україна (panochkot@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1707-0975>

РАЗУМНА Ангеліна – студентка IV курсу філологічного факультету, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, Львівська область, 82100, Україна (razumnaangelina@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0663-3645>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.25>

Бібліографічний опис статті: Паночко М., Разумна А. (2022). Структурно-семантичні особливості політичної термінології І. Франка в дискурсі національного імперативу (на матеріалі праці І. Франка «Між своїми. Епізод із взаємин між галичанами й українцями 1897 р.»). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 49, 177–182.* doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.25>.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ І. ФРАНКА В ДИСКУРСІ НАЦІОНАЛЬНОГО ІМПЕРАТИВУ (НА МАТЕРІАЛІ ПРАЦІ І. ФРАНКА «МІЖ СВОЇМИ. ЕПІЗОД ІЗ ВЗАЄМИН МІЖ ГАЛИЧАНАМИ Й УКРАЇНЦЯМИ 1897 РОКУ»)

Анотація. У статті на матеріалі праці Івана Франка «Між своїми. Епізод із взаємин між галичанами й українцями 1897 р.» проаналізовано політичну термінологію письменника, окреслено її структурно-семантичні особливості та націоцентричні домінуючі за допомогою структурно-статистичного, описового та національно-екзистенційного методів, що широко віддзеркалюють термінологічні аспекти мови І. Франка, зокрема ті, що спричинені його ідейно-національними поглядами та тогочасними реаліями.

З'ясовано, що найпродуктивнішою є лексика на позначення політичних рухів, доктрин, течій, принципів, ідеологій. Мени продуктивно виокреслено номени суб'єктів-прихильників політичних ідей, рухів; форм виборчого процесу та міжнаукові терміни: політико-економічні, політико-правничі й політико-юридичні. У проаналізованій статті І. Франка виокремлюємо з погляду структури двокомпонентні (6), однокомпонентні (24) номени термінології, серед яких розрізняємо синонімічні (2) та варіативні (2) форми як свідчення розвитку політичної мовної сфери в синхронії та розширення цього виду термінології в семантичних варіаціях через вкраплення іншомовних тенденцій на мовному та мисленнєвому рівнях. Це відобразилось у політичних тенденціях того часу, результати чинності яких – політико-юридичні терміни та форми виборчого процесу – збереглися і до сьогодні.

Політичну термінологію І. Франка ми розглянули крізь призму національного імперативу, що формує цілісне бачення Каменярем політичної ситуації, спрямувань її розвитку та надання імпульсу націоствердження народу загалом та еліти зокрема, що особливо характерно в період світоглядного становлення письменника кінця XIX – початку XX ст.

Установлено, що політична термінологія І. Франка різногранно відбиває тогочасні події, відтворює розвиток української політичної терміносистеми та номінує націєвірні інвективи, що глибоко закорінені в канву пріоритетності незалежного, відмежованого українського «Я» як відображення національного ідеалу.

Ключові слова: Іван Франко, терміносистема, українська політична термінологія, національний імператив.

PANOCHKO Mykhailo – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko str., Drohobych, Lviv region, 82100, Ukraine (panochkom@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1707-0975>

RAZUMNA Anhelina – the 4th year Student at the Department of Philology, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko str., Drohobych, Lviv region, 82100, Ukraine (razumnaangelina@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0663-3645>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.25>

To cite this article: Panochko M., Razumna A. (2022) Strukturno-semantychni osoblyvosti politychnoi terminoleksyky I. Franka v dyskursi natsionalnoho imperatyvu (na materialy pratsi I. Franka «Mizh svoimy. Epizod iz vzaiemyn mizh halychanamy i ukraintsiamy 1897 r») [Structural and semantic features of Ivan Franko's political terminology in the discourse of the national imperative (based on I. Franko's work «Mizh svoimy. Epizod iz vzaiemyn mizh halychanamy i ukraintsiamy 1897 r.» («Among their own. The episode from the relations between Galicians and Ukrainians in 1897»))]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 49, 177–182.* doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.25> [in Ukrainian].

STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF IVAN FRANKO'S POLITICAL TERMINOLOGY IN THE DISCOURSE OF THE NATIONAL IMPERATIVE (BASED ON I. FRANKO'S WORK «MIZH SVOIMY. EPIZOD IZ VZAIEMYN MIZH HALYCHANAMY I UKRAINTSIAMY 1897 ROCKU» (“AMONG THEIR OWN. THE EPISODE FROM THE RELATIONS BETWEEN GALICIANS AND UKRAINIANS IN 1897”))

Summary. *In the article on the material of Ivan Franko's work “Among their own. The episode from the relations between Galicians and Ukrainians in 1897” analyzes the political terminology of the writer; outlines its structural and semantic features and national centric dominants using structural-statistical, descriptive and national-existential methods that widely reflect the linguistic aspects of his language, including the Franko's terminological ideological and national views and the realities of that time.*

It was found that the most productive is the vocabulary of political movements, doctrines, currents, principles, ideologies. Less productively, the names of subjects supporters of political ideas and movements are singled out; forms of the electoral process and interdisciplinary terms: political and economic, political and legal. In the analyzed article by I. Franko, two-component (6), single (24) terms of terminology are structurally traced, from which synonymous (2) and variable (2) forms, as evidence of the development of political language in synchrony and expansion of this type of terminology in semantic variations, through the interspersion of foreign language tendencies at the linguistic and mental levels, which was reflected in the political tendencies of that time, among which the political and legal terms and forms of the electoral process have survived to this day.

We explained Ivan Franko's political terminology through the prism of the national imperative, which forms his holistic vision of the political situation, directions of its development and giving impetus to the nation-building of the people in general and the elite in particular.

It has been established that Ivan Franko's political terminology reflects the events of that time in various ways, reproduces the development of the Ukrainian political terminology system and nominates nation-building invectives deeply rooted in the priority of the independent, demarcated Ukrainian self as a reflection of the national idea.

Key words: *Ivan Franko, terminological system, Ukrainian political terminology, national imperative.*

Постановка проблеми. У кожному епоху в процесі розвитку лінгвістичної науки важливою є сфера термінології, позаяк вона відбиває суспільно-політичні, технологічні та наукові зміни. Однак саме політична термінологіка якнайточніше формує уявлення про еволюцію

суспільства, показує його національну свідомість. І. Франко заклав підвалини наукової сфери, зокрема політичної, позначеної тогочасними впливами різноманітних ідеологій, які існували на теренах України, насамперед: соціалістичних, соціал-демократичних, радикальних, та вкрапленнями європейських тенденцій.

Кінець XIX ст. відзначився в Галичині розширенням сфери використання української мови в науковій діяльності. Передусім цьому сприяла праця Наукового товариства імені Т. Шевченка, яке стало своєрідною українською академією наук і тим самим зміцнювало нові тенденції в розвитку національної термінології, до чого активно долучився й І. Франко. Семантичні та структурні варіації політичної термінології І. Франка перейняті домінантним національно-екзистенційним аспектом, що відображає устремління генія, які важливі й для сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвістичні погляди І. Франка завжди привертати увагу мовознавців. Із середини XX ст. франкознавці ґрунтовно опрацьовували також граматичні, лексико-семантичні та стилістичні варіації терміносистеми в працях письменника, розглядали їх у комунікативному, лінгвофілософському та когнітивному аспектах. Термінологію І. Франка досліджено в працях І. Кочан, Т. Панько, Р. Мниха, Т. Космеди, Є. Регушевського, О. Сербенської, Я. Яремка, О. Новоставської та ін. Науковці окреслили загальні термінологічні концепції діяльності І. Франка (Кочан, 1998); особливості наукової лексики Каменяра, зокрема економічної й суспільно-політичної, та їхні інтернаціональні дублети (Регушевський, 2006); дослідили важливість і функції вживання суспільно-політичної лексики в творчості І. Франка (Панько, 1983); проаналізували термінологію Каменяра в контексті засад комунікативної лінгвістики (Космеда, 2006) та відобразили характер проекції лінгвофілософської концепції письменника на його наукову сферу (Новоставська, 2009).

Однак ще потребує детального аналізу націоцентричний імператив письменника через простеження структурно-семантичних особливостей політичної термінології, що дає змогу відобразити її варіативність і багат-

ство, чим і зумовлена **актуальність** нашого дослідження.

Мета нашої розвідки – проаналізувати політичну лексику І. Франка за працею «Між своїми. Епізод із взаємин між галичанами й українцями 1897 року» та окреслити її структурно-семантичні особливості крізь призму національного імперативу. **Завдання статті:** відобразити політичну термінологію І. Франка, ужиту в праці «Між своїми. Епізод із взаємин між галичанами й українцями 1897 року»; висвітлити варіативність термінів цього виду; окреслити доречність варіативних форм у політичній концептосфері І. Франка та відтворити його світоглядні ідеї періоду кінця XIX – початку XX ст. через простеження національного складника у виокремленій термінології.

Виклад матеріалу. Політичні події кінця XIX – початку XX ст. якнайширше розкриті в публіцистичних працях І. Франка, де простежуємо різногранні структурно-семантичні форми політичної термінології, які віддзеркалюють тогочасні політичні ідеї, рухи та концепції з нашаруванням європейських тенденцій.

У 1896–1897 роках відбулась полеміка між Іваном Франком та Лесею Українкою, яку спровокувала стаття Каменяра «З кінцем року» про українську еліту та важливість її зв'язку з народом, а також про специфіку дій радикалів старої й нової генерацій на Наддніпрянщині та Наддністрянщині. І. Франко вказує на певний розрив провідних галицьких радикалів з народом, наголошує на їх тязі до абстрагування на протигагу раціональному вирішенню актуальних питань життя тогочасного західноукраїнського суспільства. 1897 року І. Франко доповнює попередню працю статтями «Хоч не по конях, так хоч по оглоблях» (як детальну відповідь на закиди Лесі Українки щодо радикалів Наддністрянщини, до яких вона була тоді близька) і «З новим року» (в якій окреслено візійні аспекти вивіщення націєтвірого стержня українців).

Політична лексику І. Франка в праці «Між своїми...» (2010) дає підстави для виокремлення таких лексико-тематичних груп, як назви суспільно-політичних течій, рухів, доктрин; форм принципів політичної діяльності; морально-ідейних політичних

тенденцій; виборчого процесу; політико-правничих, політико-юридичних сфер; номени виконавчо-розпорядчих органів влади та політико-економічних спрямувань, форм правління, моделей політики та репрезентантів-прихильників певних ідеологічних концепцій політичних кіл.

Найпродуктивнішою групою термінів політичної сфери в проаналізованій праці І. Франка є та, у яку входять назви суспільно-політичних течій, рухів, доктрин, окреслені автором як такі, що викликані зневірою в український народ і його можливостями творити нове, вільне від ідеологій національне життя: «москвофільство», «українофільство», «народовольство», «новоєрство», «соціалізм», «радикалізм» (Франко, 2010, с. 807). Прослідковуються в статті І. Франка також і номени на позначення прихильників деяких ідеологій, політичних концепцій: «драгоманівці», «радикали», «народовці» (Франко, 2010, с. 805). Щодо лексеми «радикали», то автор її вживає в тривекторному спрямуванні: як формат найменування репрезентантів радикальної партії, прихильників ідей політичного об'єднання та суб'єктів, спрямованих на рішучі дії щодо певних суспільних фактів і станів. У праці виокремлений і узагальнений термін на позначення поняття «політична організація» – «партія» (Франко, 2010, с. 821), який засвідчує вплив французької мови на тогочасну українську.

Окреслює І. Франко й тогочасні принципи, утверджені в суспільно-політичній діяльності українців, – маємо на увазі однокомпонентні номени «назадництво», «прислужництво» (Франко, 2010, с. 824) та двокомпонентний із негативною конотацією – «льокайне прислужництво» (Франко, 2010, с. 824) у значенні 'догодження органам місцевого самоврядування, часом усупереч власним ідейним принципам'. Номен «льокайне» не прижився в сучасній лексикосистемі, його маркують як застарілий.

Виявлено також синонімічні назви морально-ідейних впливів самодержавної Росії на окупованих українських землях: «зросійщення» та «омосковлення» (Франко, 2010, с. 822), які відображають можливість утворення паралельних форм, детермінованих розвитком політичної терміносистеми.

Сучасна ж українська мова використовує найпродуктивніше форму «русифікація» як результат впливу латинської мови на мову суспільно-політичної та наукової сфер.

Політико-правнича лексика репрезентована двокомпонентною формою «правнича оборона» (Франко, 2010, с. 812), пов'язаною з поняттям надбання досвіду демократичних країн і створення засадничих нормативних форм для встановлення цивілізованого європейського правопорядку на основі єдності та самостійності.

Виборчий процес відображають такі одно- і двокомпонентні номени, як «вибори», «агітація виборча» (Франко, 2010, с. 806), використовувани й сьогодні в політичному лексиконі. Політико-юридична сфера представлена лексемами «петиція» (Франко, 2010, с. 815) та «конституція» (Франко, 2010, с. 814), остання з яких виокремлена І. Франком не в значенні 'законодавчий координатор суспільно-політичних відносин у державі', а в дещо вузчому – 'форма постулатного регулятива політичних дій представників радикальної партії'. Номен «пропаганда» (Франко, 2010, с. 812) автор уживає щодо двох перспектив, поєднаних спільною семою 'маніпуляція', – національної та соціально-політичної, перша з яких спрямована на провокування національної ворожнечі й досягнення певних ідеологічних завдань, друга – на вузчкі кола суспільності, зосередженої в політичних організаціях.

Щодо лексики вияву демократії, то вона репрезентована такими номенами: «збори» у локальному значенні 'форма зібрань представників партій, ідеологічних об'єднань' (Франко, 2010, с. 824) та «віче» у значенні 'демократичні збори населення' (Франко, 2010, с. 819). Лексема «віче» перебувала довгий час на мовній периферії, проте протягом останнього десятиліття повертається в активний вжиток і вже сприймається як синонім до лексеми «мітинг».

Номени виконавчо-розпорядчих органів влади і місцевих самоврядувань представлені термінолексемами «сойм» (Франко, 2010, с. 817), «громадська самоуправа» (Франко, 2010, с. 822), остання з яких пов'язана з аспектами рівності та вільності в суспільстві, проте ще без форми міцного закріплення законами та регулятивними діями національного суспільства. І. Франко позначає

в аналізованій праці й модель форми політики через двокомпонентний термін «соціальна демократія» (Франко, 2010, с. 807), що вказує на політико-економічні тенденції державної політики в контексті впровадження-розширення приватної власності: власник-працівник. Щодо власне політико-економічних номенів, то вони представлені такими одиницями, як «економічна самопоміч» (Франко, 2010, с. 816), що відображає рівні та вільні суспільні відносини через економічний складник взаємодопомоги, та «капіталізм» (Франко, 2010, с. 815), що інтегрується з марксистськими ідеями піднесення підприємств і розвитку приватного капіталу.

Виокремлено в праці І. Франка номен на позначення форми правління – «абсолютизм» (Франко, 2010, с. 810), який автор уживає з негативною конотацією, розглядаючи як перешкоду для реалізації націєтвірних прагнень поневолених народів. Ця форма правління асоціюється в Івана Франка з російською імперською політикою. Письменник зауважує, що «упадок абсолютизму буде не нині, то завтра» (Франко, 2010, с. 810) і що тільки за допомогою міцних законодавчих підвалин на національній основі можна розвинути власну державність, поборюючи шовіністичні та імперські впливи сусідніх народів.

Іван Франко у статті «Між своїми...» відображає український національний ідеал. Каменярь один із перших, хто вказує на необхідність національного ідеалу, спрямованого на утвердження національного «Я», з поєднанням правових і політичних форм вираження української самостійності, спершу науково-духовної, згодом – внутрішньополітично утвердженої. Такі думки Івана Франка російська та радянська влади вважали «реакційними», адже суперечили ідеологічному домінуванню Російської (Радянської) імперії, підважували підвалини концепції «єдиного російського (радянського) народу», який мав би панувати «від Камчатки до Карпат» чи «від Москви до самих до окраїн». Іван Франко протиставляв імперським ідеологемам націєтвірний ідеал українців, що засвідчував їхнє прагнення до волі, а за допомогою наукової сфери Каменярь зміг акцентувати його аспекти через кращі демократичні європейські традиції.

Двокомпонентний термін «національний ідеал» (Франко, 2010, с. 810) І. Франко зафіксував чи не перший, зазначаючи, що

це «ідеал, основний на свободолюбних думках... що покладали б свої голови в справі вільної України... яка б стояла як справа актуальна ... і, може, зовсім иным шляхом ішов би розвій молодих українських поколінь» (Франко, 2010, с. 810)

Цей ідеал Каменярь візійно скеровує в двох напрямках: перший полягає в баченні української людини як цілісної, глибоко закоріненої в духовно-національний ґрунт, а другий – відбиває вільні форми еліти в політичній системі, що мають базуватись на міцних підвалинах законодавчого компонента, зорієнтованого на потреби суспільства.

«Мова для І. Франка – таке універсальне явище, що не вкладається в рамки якоїсь однієї науки. Її історія – це історія людини й історія народу, її онтологія і структура – результат взаємодії всіх фізичних і антропологічних наук, її функціонування – явище суспільного, а багато в чому і політичного характеру, прояв етнічного характеру і результат психодидактики» (Панько, 1992, с. 53).

Екзистенційно важливим є показник еволюції, яку І. Франко розуміє в контексті пріоритету науки та обстоювання національних прав і свобод, можливих тільки за прийняття державотворчого орієнтира та нового мислення, що має за основу наукову працю.

Висновки. Отже, у праці І. Франка «Між своїми. Епізод із взаємин між галичанами й українцями 1897 року» відображено суспільно-політичні тенденції кінця ХІХ – початку ХХ ст., що знайшло свій вияв у показі тогочасних політичних рухів, тенденцій, ідеологій, партійних об'єднань та їхніх представників. Ці номенні є стрижневими в проаналізованій статті Каменяря. Менш численними є групи термінів, що відображають економічні, правові, юридичні, виборчі тенденції та аспекти політичної сфери, ідеологічні системи інших держав тощо. Уперше виокремив І. Франко такий феномен, як національний ідеал (Франко, 2010, с. 810). Номінуючи нові поняття, Іван Франко, крім діалектичних одиниць і засобів, активно використовував чужомовні запозичення, що своєю чергою вказує на суттєвий потенціал української політичної термінології загалом. І. Франко візійно застерігає від розвитку самостійної української держави на засадах соціалізму та марксизму, наголошуючи на антигуманності цих учень і на небезпеці втрати національної

самобутності українців, розчинення їх в «інтернаціональному котлі» за умови прийняття їхніх засадничих положень.

За структурою в статті виділяємо двоконпонентні (6) та одноконпонентні (24) номени політичної сфери, серед яких виокремлюємо синонімічні (2) та варіантні (2) форми. Це відображає розвиток політичної мовної сфери в синхронії. Спостерігаємо зростання семантичної варіативності в досліджуваній терміносфері через посилення іншомовного компонента, що притаманне також політичному дискурсу кінця ХІХ – початку ХХ ст. Зазначимо, що більшість політико-юридичних термінів та термінів виборчого права, проаналізованих у статті, збереглися і до сьогодні.

Лексеми політичного дискурсу Івана Франка відображають засади програмової та дієвої національної політики, орієнтованої на формування ментального «Я» українця, у якому має домінувати державотворчий орієнтир та прагнення до утвердження незалежності через культурно-моральні чинники та політичне увиразнення націоцентричності як пріоритету.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в поглибленні студій із політичної термінологіки І. Франка на всіх мовних рівнях та в потребі детального аналізу запозичень у працях Каменяра, що відображає процес розвитку термінологічної складової загалом та політичної зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

- Космеда Т.** Комунікативна компетенція Івана Франка : міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри. Львів : ПАІС, 2006. 328 с.
- Кочан І.** Термінологічні проблеми у працях Івана Франка. *Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин* : матеріали міжнар. наук. конф. Львів : Світ, 1998. С. 701–703.
- Новоставська О.** Термін у лінгвофілософській концепції Івана Франка. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. Вип. 46, Ч. 1. С. 274–282.
- Панько Т.** Мова і нація в естетичній концепції І. Франка. Львів, 1992. С. 52–59.
- Панько Т.** Суспільно-політичний термін у лінгвістичній концепції Івана Франка. *Іван Франко і питання мовознавства : Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів : Вища шк., 1983. Вип. 13. С. 21–26.
- Регушевський Є.** Нариси про мову наукових праць І. Я. Франка. Сімферополь : Таврія, 2006. 194 с.
- Франко І.** Між своїми. Епізод із взаємин між галичанами і українцями 1897 р. *І. Франко. Додаткові томи до зібрання творів у 50 т.* Київ : Наукова думка, 2010. Т. 54. С. 800–831.

REFERENCES

- Kosmeda, T.** (2006). *Komunikatyvna kompetentsiia Ivana Franka : mizhkulturni, interpersonalni, rytorychni vymiry* [Communicative competence of Ivan Franko : intercultural, interpersonal, rhetorical dimensions]. Lviv : PAIS [in Ukrainian].
- Kochan, I.** (1998). Terminolohichni problemy u pratsiakh Ivana Franka [Terminological problems in the works of Ivan Franko]. *Ivan Franko – pysmennyk, myslitel, hromadianyn: materialy mizhnar. nauk. konf. [Proceedings of the International Science conf. Ivan Franko – writer, thinker, citizen]* (pp. 701–703). Lviv : Svit [in Ukrainian].
- Novostavska, O.** (2009). Termin u lnhvofilosofskii kontseptsii Ivana Franka [Term in the linguo-philosophical concept of Ivan Franko]. In *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serija filologichna [Bulletin of Lviv University. Philological series]* (Issue 46, part 1), (pp. 274–282) [in Ukrainian].
- Panko, T.** (1992). *Mova i natsiia v estetychnii kontseptsii I. Franka* [Language and nation in the aesthetic concept of Ivan Franko] (pp. 52–59). Lviv [in Ukrainian].
- Panko, T.** (1983). Suspilno-politychnyi termin u lnhvistychnii kontseptsii Ivana Franka [Socio-political term in the linguistic concept of Ivan Franko]. *Ivan Franko i pytannja movoznavstva : Visnyk Lvivskoho universytetu. Serija filologichna [Ivan Franko and issues of linguistics : Bulletin of Lviv University. Philological series]* (Issue13), (pp. 21–26) [in Ukrainian].
- Reghushevskiy, Je.** (2006). *Narysy pro movu naukovykh prats I. Franka. [Essays on the language of scientific works of I. Franko]*. Simferopol : Tavrija. [in Ukrainian].
- Franko, I.** (2010) Mizh svoimy. Epizod iz vzaiemyn mizh halychanamy i ukraintsiamy 1897 r. [Among their own. The episode from the relations between Galicians and Ukrainians in 1897]. *Dodatkovy tomy do zibrannja tvoriv u 50 t. [Additional volumes to the collection of works in 50 volumes]* (Volums 51–54; Vol. 54), (pp. 800–831). Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].